

SIIPIRIKKO 1/86

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Juha Miettinen Värttinätie 28 80260 Joensuu puh 32110

Varapuheenjohtaja: Jouko Tiussa Ensonkatu 8 80200 Joensuu puh 35849

Sihteeri: Tarja Hirvonen PL 119 80101 Joensuu

Rahastonhoitaja: Ari Tanskanen Ahmankatu 34 80120 Joensuu puh 122009

Muut hallituksen jäsenet: Harri Kontkanen 81235 Lehtoi puh 79865, Kimmo Koskela Iiksenvaara 80260 puh 33397, Ari Latja Koulukatu 30 b A 5 80100 Joensuu puh 122139, Jouni Pursiainen Hiiliruukinkatu 5 A 20 80260 Joensuu puh 825520

Lehden toimituskunta: Mauri Leivo (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen ja Veijo Turunen

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v. 1986 on 40 mk (opiskelijat, alle 25 v. 30 mk, perhejäsenmaksu 10 mk). Siipirikon tilausmaksu v. 1986 40 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982- 5 mk + postituskulut. Yhdistyksen tili SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu.

Kansi Lapinpöllö (Valokuvannut Hannu Lehtoranta)

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Kevätmuuton kulku 1985 Pohjois-Karjalassa: Harri Kontkanen, Ari Latja, Osmo Nyyssönen, Ari Parviainen ja Jouni Pursiainen ..	3
Pikkujuttuja eli yhteismuutonhavainnointipäivä 27.4.1985: Harri Kontkanen	16
Ajattelemisen aihe - muutoksia perinteisiin: Mauri Leivo	17
Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1985: Hannu Lehtoranta	18
Siipiä mittaamaan!: Hannu Lehtoranta	26
Muutoksia ARK-lajistossa: Mauri Leivo	29
Atlasruutujen varaustilanne	31
Ilmoitus	32

★ = Valtakunnallisen (Suomen lintutieteellisen yhdistyksen) rari-teettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.
 ☆ = Alueellisen rari-teettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.

KEVÄT MUUTON KULKU 1985 POHJOIS-KARJALASSA

Lomakkeita palautettiin tuttuun tahtiin melko runsaasti yhteensä 53 havainnoitsijalta. Juuan ja Lieksan havainnoista saatiin yhteenvedot, jotka kokosivat Hannu Lehtoranta ja Keijo Nuutinen.

Epävakaainen ja viilleä kevät koetteli havainnoitsijoita, mutta onneksi se ei näyttänyt paljon vaikuttavan innokkaisiin lintumiehiin ja niinpä tämän katsauksen kokoajilla riitti puurtamista havaintojen parissa.

Havaintojen kokoamisen suorittivat: Osmo Nyyssönen (muuton alku ja päättyminen sekä päämuutto), Harri Kontkanen (arktika), Ari Parviainen (isot linnut), Ari Latja (pedot) ja Jouni Pursiainen (vaelluslinnut).

Kirjoitusasua ei ole yhdenmukaistettu vaan tyyli seuraa kirjoittajaan-sa.

Havainnoitsijat ja käytetyt lyhenteet:

Jari Halonen (JH), Markku Halonen (MH), Heikki Holmström (HH), Petri Hottola (PH), Antti Hämäläinen (AH), Harri Ihalainen (HI), Kari Jaskanen (KJ), Matti Kapanen (MK), Lauri Karttunen (LK), Hannu Kauhanen (HKa), Jukka Kinnunen (JK), Harri Kirjavainen, Aura Koivisto (AK), Henna Kokkonen, Harri Kontkanen (HKo), Juha Kosonen, Harri Kämäräinen (HKä), Esa Laaninen (ELaa), Esa Lavikainen (ELav), Esko Lappi (EL), Ari Lavinto (AL), Heljä ja Kalle Leivo (H & KL), Mauri Leivo (ML), Aila Lehtoranta, Jouni Lehtoranta, Jukka Lehtoranta, Hannu Lehtoranta, PaaVo Liimatta, Mika Lätti, Kimmo ja Sirkku Martiskainen (K & SM), Veikko Makkonen, Keijo Nuutinen (KN), Osmo Nyyssönen (ON), Marko Ojala (MO), Alpo Parkkonen, Ari Parviainen (AP), Olli-Pekka Pietiläinen, Matti Piironen (MP), Olli Puustinen, Harto Päivinen (HPä), Heikki Pönkkä (HPö), Kauko Rouhiainen (KR), Matti Riikonen, Hannu Räsänen (HR), Jari Sakki, Elvi Sahlman, Risto Sauso (RS), Ari Tanskanen, Tapio Timonen, Erwin Tuppurainen, Antti Vänskä (AV), Pentti Zettenberg (PZ).

Kuntalyhenteet:

Eno = Eno	Kon = Kontiolahti	Rää = Rääkkylä
Ilo = Ilomantsi	Lie = Lieksa	Toh = Pohmajärvi
Joe = Joensuu	Lip = Liperi	Tuu = Tuupovaara
Juu = Juuka	Nur = Nurmes	Val = Valtimo
Kes = Kesälahti	Out = Outokumpu	Vär = Värtsilä
Kii = Kiihtelysvaara	Pol = Polvijärvi	
Kit = Kitee	Pyh = Pyhäselkä	

Muut lyhenteet: m = muuttava, p = paikallinen, 2kv = 2. kalenteri-vuoden lintu, ad = vanha lintu, jp = juhlapukuinen.

Muuton alku, päämuutto ja loppuminen

Koskapa muuttolintutaulukon lukeminen on useimmista turhauttavaa ja vähemmän miellyttävää on tähän katsaukseen kerätty vain fenologises-ti ehkäpä mielenkiintoisimmat havainnot aikaisista saapujista ja suu-rimmista lintujen keskittymistä. Mukaan on otettu myös muutama myöhäs-telijähavainto, joita ei totta vie liikoja ilmoitettu. Mainitsenpa vielä, ettei tässä yhteydessä ole puututtu ryhmiin, jotka puidaan toi-saalla lehdessä.

Luhtahuitista ilmoitettiin vain yksi havainto. Koko viime keväälle ja kesällehän oli ominaista, että rantakanat olivat melkein pä tyystin kateissa jopa varmoina pidetyiltä paikoilta. Olisikohan ankara talvi niittänyt karua satoa, vai sattuikohan muuttoajaksi jollakin tapaa epämieluisat kelit.

Molemmat kuovilajit olivat hyvissä ajoin liikkeellä, sillä isommasta tuli havainto Juuasta 14.4. ja pienemmästä Sääperistä 22.4. Suokukko tulla turskahti jo 27.4. Out Sysmäjärvelle. Seuraavat havainnot: Lip Reposuo 45 p 4.5. ja Vär Sääperi 4 p 5.5.

Pikkulokki aloitti mielenkiintoisesti. 5.5. Vär Sääperissä nähtiin kahden vanhuksen muassa yksi 2kv-lintu, jotka normaalisti hiipuvat Karjalaan kesäkuussa. Mukava havainto kehrääjistä on 12.6. Kon Pitkärannan tien varrelta, jolloin siellä surisi yhteensä 6 yksilöä. Tervapääskyt tulla rysähtivät Joensuuhun useampaan paikkaan jo 18.5. Käenpiika jyysti vapun kunniaksi 1.5. Jakokoskella.

Tuntuvat hyönteissyöjät olleen varsin ajoissa liikenteessä. Pääskyt toivat kesän yllättävän aikaisin: haarapääsky jo 27.4. Kiteelle, räystäspääsky 5.5. Vär Sääperiin ja törmäri 10.5. Joe Vehkaniemeen. Rastaat olivat yleensä ottaen hiukkasen myöhässä. Silti räkättejä nähtiin jo 18.3. Kiteellä ja 2.4. Lie Siikasuoilla. Mustarastas näyttäytyi 24.3. Kes keskustassa. Molemmista lajeista on tietysti hieman

Haarapääskyt ehättivät maakuntaan jo ennen vappua (Valok. Veijo Turunen)

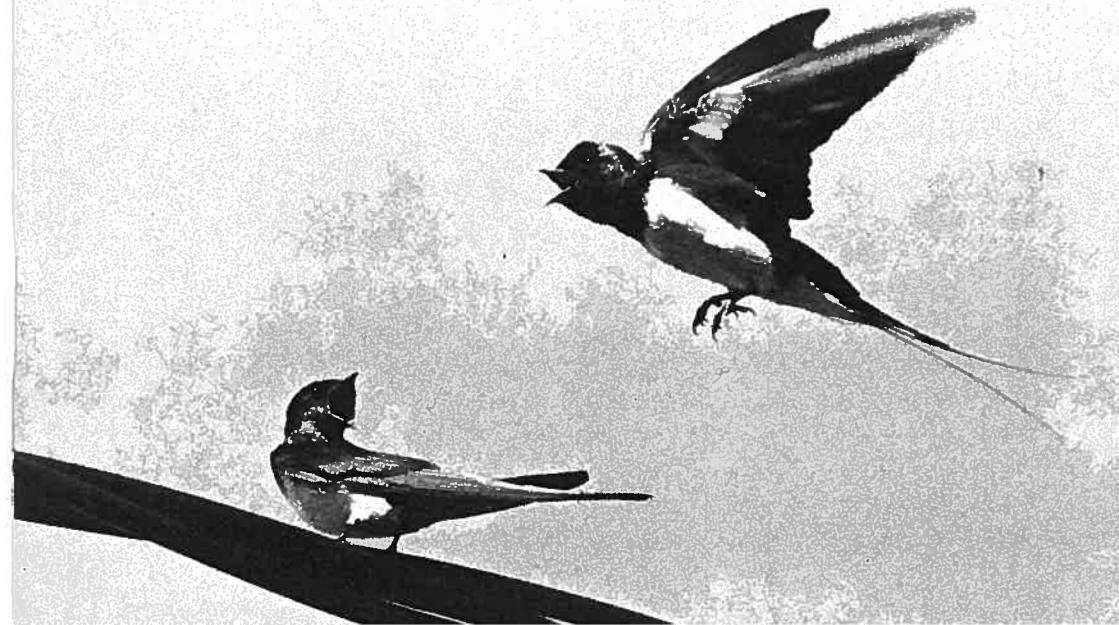
Kevään ensimmäiset mustavarikset (Valok. Veijo Turunen)

Kaiken kaikkiaan kevät oli muutaman viikon myöhässä jos asiaa tarkastellaan lintuperspektiivissä, lintumiehen silmin. Muutamia mielenkiintoisen aikaisia havaintoja kuitenkin tehtiin.

Niin, ryllähtipä kevät käyntiin, kun Kiteellä tavattiin lantapattereiden pahin vihollinen, kuokkanokkainen mustavaris 14.3. Seuraavat havainnot lajista ovat 16. ja 17. maaliskuuta. Lapinharakka yllätti aikaisella tulollaan, sillä jo 15.3. Kesälahdella leksutteli yksi yksilö. Kottarainen kolmantena: Kesälahdella 16.3. Siinäpä oli varsinainen kärkikolmikko.

Anakset olivat noin viikon verran myöhässä normaalista aikataulustaan. Kummallista, että heinätavista ilmoitettiin vain kaksi havaintoa: 4.5. Kesälahdelta ja Joensuusta. Jouhisorsa, haapana ja lapasorsa tulivat kaikki samana päivänä 26.4. Ei liene ihan tavallista, että lapa-ankka kirjataan saapuneeksi samana päivänä jouharin ja haapanan kanssa. Havainnointiharha vai oikeastiko sorsien omaa syytä, ken tietää?

Sekopäinen Mergus sp tavattiin jo 25.2. sen yrittäessä laskeutua Nurmeksen ratapihalle. Mitä lie miettinyt onneton. Niin, mistähän nämä talviset ja hyvin aikaiset koskelot oikein tulevatkaan? Muutoin koskelot olivat viikon verran myöhässä. Ensimmäiset havainnot: isokoskelo 17.4., tukkakoskelo 6.5. ja uivelo vappuna 1.5.

vaikea sanoa, koskevatko ensimmäiset havainnot muuttajia, vaiko hie-
man etelämpänä tai mahdollisesti paikalla talvehtineita yksilöitä.
Kivitaskut tulivat kolmeen paikkaan 14.4., nimittäin Kon Selkie, Lie
Jamali ja Pyh Mulo.

Ensimmäinen satakieli alkoi laulaa rytkyttää jo 13.5. Pyh Mulossa. Toi-
nenkin Luscinia tuli ajoissa: 4.5. Vär Sääperi laulava sinirintakoiras.
Pensassirkkalintu aloitti sirinänsä Jakokoskella 25.5. Eipä jäänyt
pensassirikkaa pahemmaksi viitakerttunenkaan, sillä jo 20.5. Lie Sarvi-
salossa laulettiin. Lehtokertusta ensimmäinen havis on 14.5. Kes Kui-
runsaaresta. Sirittäjä lauleli melko aikaisin, 10.5. Joe Vehkaniemes-
sä.

Lapinkirvinen tuli Sääperiin jo 4.5. Seuraavanakin päivänä lajia tavat-
tiin. Västäräkki tuli vähän aikaisin Juukaan, elikkä 7.4. Pikkulepin-
käinen pyörähteli 11.5. Kesälahdella. Punavarpuksen aloitti viheltelyn
Kiteellä 11.5. Järrit tulivat havaintojen mukaan vasta 17.4. Onttolaan,
mutta luulisinpa, ettei tämä ollut koko totuus. Listan loppuna tuli
pulumunen tuttuun tapansa maaliskuun puolivälin jälkeen 18.3.

Päämuutot

Haapanoita nähtiin 7.5. Lie Kokonlammella 169 ja Out Sysmällä 200 p.
Punasotkien suurin keskittymä oli Out Sysmäjärvellä 3.5. 200 p. Muita
suurempia kasautumia ei ilmoitettu. Töyhtöhyppiä naukui Sääperissä

Viime keväänä nähtiin ennätysellisen paljon tiiroja Pyhäselällä.
Kuvassa kalatiira (Valok. Veijo Turunen)

22.4. kaikkiaan 250 p. Kapustarinnasta tehtiin paljon havaintoja, mut-
ta vai yksi suurempi parvi ilmoitettiin: 9.5. Outokummussa 400 p. Iso-
kuoveja oli Lip Viinijärvellä 9.5. kaikkiaan 100 p. Liroista ilmoi-
tettiin havaintoja 5-25.5. yhteensä 555 yksilöstä. Höylasilla rengas-
tettiin 20-25.5. yhteensä 25 yksilöä. Melkoinen valkoviklokeskittymä
oli Lie Pappilanlahdella 11.5., jolloin paikalla poukkoili noin 50
yks. Toivottavasti eivät kaikki huutaneet...

Selkälökkeja veltoili Out Sysmäjärvellä 14.5. 100 p. Menneenä kevää-
nä nähtiin paljon tiiroja, mistä osoituksena Joe Linnunlahdella 24-25.5.
100-120 p.

Sinirintojen muutto näyttää keskittyneen 15-26.5., jolloin Höylasilla
pultattiin yhteensä 27 yksilöä. Västäräkkejä ei ollut vähäsen, sillä
Out Alavissa 29.4. 269 p ja 1.5. Lie Lamminkylässä 220 p.

Lapinsirruja oli oikein reilummin liikkeellä, sillä välillä 5-8.5.
ilmoitettiin havainnot yhteensä 1596 yksilöstä. Parhaina päältä: 5.5.
Vär Sääperi 350 p + 86 m ja Lip Ahonkylä 300 p, sekä Kon Pitkäranta
400 p.

Höylasin rengastustuloksista voidaan vetää muutamia mielenkiintoisia
johtopäätöksiä päämuutosten ajoittumisesta. Usein "kähmäreiden" muu-
ton huippua on vaikea huomata, mutta annas olla kun viritellään verk-
koja, niin johan salat tulevat julki.

Lehtokertun päämuutto näytti ajoittuvan melkoisen siististi 24-31.5.,
jolloin rengastettiin yhteensä 44 yksilöä. Ruokokerttusia pultattiin
24.5.-1.6. 21 yksilöä. Näillä muutto kuitenkin jatkuu vielä hyvän
matkaa kesäkuulle. Välillä 8.5.-1.6. rengastettiin kaikkiaan 514 pa-
julintua. Muutto näytti keskittyvän jaksolle 19-28.5., jolloin pyydys-
tettiin yhteensä 409 yksilöä. Muuton kulusta ja sen riippuvuudesta
säistä antaa hyvän kuvan se, että muutamina päivinä kannas ilmeises-
tikin suorastaan kuhisi uunareita kun taas välillä homma oli hyvinkin
vaisua. Parhaat päivät olivat 20.5. 70 yks, 22.5. 82 yks. ja 25.5. 72
yksilöä. Keltavästäräkkien muutosta saatiin myös melkoisen hyvä kuva,
sillä 19-26.5. pyydystettiin yhteensä 123 yksilöä. Muissa kaavakkeis-
sa esitetyt muonhuiput näyttävät täsmävän tämän kanssa.

Myöhästelijät

Kapustarintoja nähtiin vielä 26.5. Lieksassa kahdessa paikkaa: Sarkki-
la 25 p ja Riikola 10 p. Yksinäinen pikkukuovi muutti Lieksassa 27.5.
Samaten Lieksassa tavattiin yksinäinen valkoviklo palloilemassa Kau-
punginniessä 6.6. Uuttukyyhky paineli menemään muuttavan näköisenä
Kon Pitkärannassa vielä 13.5. Mustavariksista tuli kaksi havaintoa:
Lie Lamminkylä 4 p 6.5. ja Ilo Hattuvaara 4 p 19.5. Lapinkirvisiä

velttoili 4 p Höylasilla vielä 24.5. Norkoilivatpa pulmusetkin: 3.5. Vär Sääperi ja 16-17.5. Lie Kaupunginniemiessä. Silleen siis viime keväänä. Mitenkähän tänä vuonna?

ARKTIKA KEVÄÄLLÄ 1985

Havaintoja tuli 11 lomakkella.

Gaviat

Melko vaisu Gavia-muutto alkoi vasta toukokuun toisella viikolla ja heti kärkeen nähtiin kevään suurimmat summat. 5.5. Vär Sääperi 25:n parvi sp:tä m (ML ym.), 9.5. Vär Sääperi 15 m sp:tä (HH), 11.5. Kes Ristilahti 40 p kuikkaa (ML,PH,KM,HPö,HR) ja 13.5. Out Sysmäjärvellä 90 p sp:tä (AV,HR). Tämän jälkeen ei Gavia-rintamalla ihmeitä tapahtunut ja vain muutamia laimeahkoja muuttopäiviä todettiin toukokuun lopulla. 19.5. Joe Linnunlahdella klo 7.40-10.10 9 m kuikkaa ja 22 m sp:tä (ML ym.), 24.5. Joe Höylas klo 10.00-10.50 27 m kuikkaa ja 6 m sp:tä (ML), 25.5. Joe Höytiäisen kanava klo 4.50-12.40 30 m kuikkaa ja 1 m kaakkuri ja 3 m sp:tä (monet). Viimeisenä huippuna 26.5. nähtiin Kes Mäntyniemessä aamuvarhaisella klo 6.30 51 sp:tä (KM). Viimeiset Gaviat nähtiin 11.6. Joe Höylaksella 3 m kuikkaa, 1 jp m kaakkuri ja 2 p + 1 m sp:tä (AP,HKa,ELaa).

	Toukokuu					Kesäkuu			Yht.
	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	1-		
Kuikka	1	10	82	19	70	14	5	201	
Kaakkuri	1	-	2	-	1	1	1	6	
Gavia sp.	26	27	115	31	10	60	3	272	
Yhteensä	28	37	199	50	81	75	9	472	

Taulukko 1. Gavioiden kevätmuutto 1985.

Arktiset vesilinnut

Todella heikko vesilintukevät Pohjois-Karjalassa. Yli tonnin vesiäispäiviä koettiin vain Kesälahdella ja Kesälahden osuus Pohjois-Karjalan vesiäishavainnoista olikin 70 %. Seuraavassa taulukossa Kesälahden Keikonmäeltä havaitut vesiäiset (Cla hye + Mel nig + VL sp) (KM).

17.5.	klo	20.45-21.30	200 +	0 +	100 =	300 NE
18.5.	"	20.30-22.30	360 +	150 +	440 =	950 NE
19.5.	"	20.30-21.30	50 +	0 +	580 =	630 NE
20.5.	"	20.30-22.00	710 +	180 +	240 =	1130 NE
21.5.	"	21.15-21.45	320 +	0 +	0 =	320 NE
25.5.	"	20.00-23.00	915 +	255 +	2630 =	3800 NE
26.5.	"	21.30-22.00	440 +	65 +	420 =	925 NE

Kevään oikullisista sääolosuhteista johtuen päämuutto sattui normaalia hieman myöhäisemmäksi (25.5.) ja itäisemmäksi. Kevään "paras" mustalintupotti 300 p uiskenteli 21.5. Pyhäselällä Joensuun edustalla (ML). Paras pilkkasiipiparvi 19 m nähtiin 21.5. Joe Aavarannalla (ML). Lapasotkia nähtiin vain 1-4 yks. parvissa paitsi pienenä poikkeuksena 25.5. Joe Höytiäisen kanavalla 2 p + 8 NE (monet).

	Toukokuu					Yht.	
	-10	11-15	16-20	21-25	26-30		
Alli	1	18	1786	2007	535	73	4420
Mustalintu	-	31	476	658	112	6	1283
Pilkkasiipi	-	-	17	38	2	-	57
Lapasotka	-	5	1	12	-	2	20
VL sp.	-	-	2805	2915	420	-	6140
Yhteensä	1	54	5085	5630	1069	81	11920

Taulukko 2. Arktisten vesilintujen muutto Pohjois-Karjalassa 1985.

Arktiset kahlaajat

Pitkästä aikaa kohtuullisen hyvä kahlaajakevät. Poikkeuksen runsaana esiintyi jänkäsirriäinen, ja ilopillereitä olivat myös kohtalaisen runsaina esiintyneet vesipääsky, lapinsirri ja mustaviklo. 21.5.-25.5. vallinnut viileä sää räntäsateineen ilmeisesti sai kahlaajat runsaslukuisina laskeutumaan Pohjois-Karjalan harvoille lietteille, joskin Outokummun kahluripaikoilta tuli valitettavan vähän havaintoja. Havaintojen monistumisen välttämiseksi on mahdolliset päällekkäisyydet kahlurihavaintojen osalta karsittu raskaalla kädellä. Luvut lajinimen perässä ovat kevään yhteismäärä/havaintojen määrä.

Meriharakka 25/14 Havainnot ajalta 9.5.-9.6. 1-5 yks. parvista. Missä olivat osterinsyöjät tänä keväänä?

Tylli noin 150/22 Havainnot ajalta 12.5.-11.6. Liperin Heponiemi oli tyllien suosiossa: 19.5. 10 p, 21.5. 10 p, 22.5. 25 p, 25.5. 50 p ja 27.5. 10 p (LK,KR,ON). Vain Joe Höytiäisen kanavan havainto 24.5. 22 p (HH,AK) vetää vertoja Heponiemen määrille. Loput tyllihavainnot koskevat 1-5 yks. parvia. Viimeiset tyllit nähtiin Joe Höytiäisen kanavalla 11.6. 7 N illalla (ML).

Pundrakurmitza 8/5 Tuli pohjalukemat kurmitsoille. Kaikki havainnot: 21.5. ja 27.5. 1 p Out Vuonos (AV,HR), 25.5. 1 p/m Joe Höytiäisen kanava (monet), 26.5. 4 p Lip Heponiemi (LK) ja viimeinen 11.6. 1 p Joe Höytiäisen kanava (AP,ELaa).

Karikukko 12/7 Normaalia hieman runsaampi esiintyminen ajan jaksolla 11.5.-23.5. Parhaiten 19.5. 4 p Joe Hasanniemiessä (monet).

Punakuiiri 8/2 Todella vaisua, tosin osa havainnoista lienee jäänyt ilmoittamatta. 12.5. 1 SE Lie Rauhala (MO) ja 18.5. 7 kie Vär Sääperi (ML ym.).

Vesipääsky 46/7 Toukokuun lopun ilahduttaviin kahlaajayllätyksiin kuului myös vesipääskyjen runsas esiintyminen. Joe Höytiäisen kanavalla muuttivat ensimmäiset 4 m 20.5. (ML) ja 25.5. aamulla 20 muuttavan parvi laskeutui paikalliseksi + 1 N (monet), sekä illalla 6 p (ML,MK) ja 26.5. oleili kanavalla 2 p (ML ym.). 30.5. muutti Kit Papinniemessä 11 NNW (Paavo Järvinen), 30-31.5. 2 p Lie Kaupunginniemessä (KJ,MO).

ISOT LINNUT KEVÄÄLLÄ 1985

Havaintoja on koottu 12 lomakkeelta. Palautettuja lomakkeita oli siten neljä vähemmän kuin edelliskeväänä.

Anserit

Hanhimuutto lähti käyntiin 19.4. jolloin Vär Sääperissä muutti 2 metsähanhea ja 3 Anser sp:tä (HH). Muutto oli koko huhtikuun lopun tasaisen vaisua. Huippulukemia edustaa 28.4. jolloin Vär Sääperillä kirjattiin 21 m ja 22 p fabalista ja 19 sp:tä (MK,AP ym.). 3.5. havaittiin eri puolilla maakuntaa yhteensä 54 Anseria. Seuraava parempi muuttopäivä oli 5.5. jolloin hanhia nähtiin kaikkiaan 229. Suurimmat määrät nähtiin Lip Ahonkylässä 50 m (AV,HR) ja Vär Sääperillä 84 m (PH,HH,MK,ML,AP,PZ). Seuraavana päivänä Värttilässä päästiin jo sadan paremmalle puolelle. Luvut 13 + 72 + 27 (Afab + Ans sp + A/B)(HH,AK,AL). Myös Lieksassa muutti hanhia: Reposuolla 39 m + p metsähanhea sekä Lamminkylässä 16 m + p. Kuun puoleen väliin saakka parvikoko pysyi suhteellisen suurena. 7-13.5. nähtiin useassa paikassa noin 40-80 yksilön hanhitokkia, joista monet määritettiin Ansereiksi. Viimeiset määritetyt Anserit (faboja) nähtiin 29.5. Lie Reposuolla 15 p.

Tundrahamhia määritettiin kohtuullisesti, kaikki havainnot: 22.4. Vär Sääperi 1 m/p (HH), ainakin 28.4.-4.5. Sääperi 1 2kv p (AP,HKa,MK,ML ym.), 6.5. Sääperi 7 NE (HH,AK,AL), 7.5. Out Sysmäjärvi 1 p (AV,HR,JK), sekä Lie Reposuo 1 p, 9.5. Sääperi 2 p (HH), 10.5. Sääperi 13 p (HH), 11.5. Sääperi 14 p (ML,PH,HPä,HR), 12.5. Pyh Mulo 12 ad p (AP,HKä), 18.5. Sääperi 11 2kv m + 4 2kv m (ML,PH,MK ym.).

Valkoposkianhi Mikäli ilmoitettuihin havaintoihin on uskomista, niin valkoposki loisti poissaolollaan muualla paitsi Kesälahdella, jossa 25.5. muutti kahdessa tunnissa (19.00-21.00) yhteensä 625 valkoposkea neljässä parvessa. Myös 26.5. klo 12-14 muutti 18 + 140 valkoposkea. 25.5. havaintopaikka oli Keikonmäki ja 26.5. Rasti (K & SM).

Sepelhanhia sentään nähtiin eri puolilla maakuntaa. Ensimmäiset havainnot tulivat Lieksasta, jossa nähtiin 10.5. 4 m Rauhalassa ja 12.5. Sarkkilassa ja Siikasuolla molemmissa 5 m (samoja?). Seuraava havainto koskee 18.5. yöllä muuttanutta parvea Ilo Hanhisuolla (HH, Risto Sauso). 25.5. Kes Keikonmäellä muutti jo 170 + 50 "seplua" sekä 400

Tylli (vas.) muuttaa alueemme läpi monin verroin runsaampana kuin punajalkaviklo (oik.) (Valok. Kari Koskela ja Kari Varonen)

Punajalkaviklo 16/13 Havainnot ajalta 30.4.-11.6. 12.5. 2 p Lie Kaupunginniemi (MO), 12.5. 2 p Lip Heponiemi (LK), 22.5.-11.6. 1-2 p Joe Höytiäisen kanava (monet), 3.6. 2 p Out Sysmäjärvi (AV,JK). Muut havainnot koskevat yksittäisiä lintuja.

Mustaviklo 272/41 Mukava esiintyminen. Havainnot ajalta 5.5.-28.5. Päämuutto sattui 10.5.-16.5. ja pieniä parvia näkyi aina kuun lopulle. Suurparvia nähtiin viime kevään tyyliin: 10.5. 50 p Vär Sääperi (HH), 12.5. 30 p Joe Höytiäisen kanava ja 16.5. 40 p Lip Ahokylä (ML). Viimeiset 5 p nähtiin 28.5. Out Sysmäjärvellä (AV).

Pikkusirri 5/4 Ainoat havainnot: 2.6. 1 p Joe Ukonlahti (HKo), 1.6. 1 p ja 4-5.6. 2 p Lie Kaupunginniemi (KN,MO) ja 5.6. 1 p Joe Höytiäisen kanava (AP).

Lapinsirri noin 100/19 Todella mukava esiintyminen ajalta 11.5.-6.6. Lip Heponiemi oli lappalaisten ykköspaikka: 21.5. 15 p, 22.5. 20 p, 25.5. 30 p ja 26.5. 30 p (LK,KR,ON). 15.5.-6.6. oli Lie Kaupunginniemessä päivittäin lapinsirrejä, huippuna 29 ja 30.5. 10 p (KJ,KN,MO). Loput havainnot koskevat muutaman yksilön parvia.

Suosirri noin 2000/32 Pääosan hyvästä summasta muodostivat Höytiäisen kanavan ja Pitkärannan suurparvet. 24.5. 250 p, 25.5. 500 p ja 26.5. 150 p Joe Höytiäisen kanava (monet), 25.5. 100 p ja 26.5. 110 p Lip Heponiemi (LK), 26.5. 90 + 60 p Lip Lautasuo (LK), 25.5. 120 p ja 26.5. 400 p Kon Pitkäranta (monet). Mitenkähän runsaasti suosirrejä olisikaan nähty kunnon lietteillä?

Jänkäsirriäinen noin 150/9 Todella runsas esiintyminen ja Heponiemen suurin parvi lienee suurimpia Suomessa havaittuja jänkäsirriäisparvia. Jo 25.5. oleili Lip Heponiemiessä 34 p ja 26.5. jättipotti 70 p ja vielä 27.5. 30 p (LK,ON). 25.5. 7 p Kes Kereli (KM), 25.5. 25 p ja 26.5. 8 p Joe Höytiäisen kanavalla (monet).

hanhi sp:n parvi (K & SM). Seuraavana päivänä koettiin sepelhanhen muuton huippu. Kes Ulponniemessä viuhtoi komea 400 linnun parvi NW klo 13.00 (K & SM), Kon Pitkärannassa 130 m klo 15.00 (HK,HP,ON,PH), Lie Kevätlahdella 150 E klo 15.40 (MO), sekä Höylasilla uljas 550 hanhi sp:n parvi, jossa sepelhanhilla lienee ollut sulkansa pelissä (PH,ML,HPö,HR). Out Vuonoksessa oleili 4-9.6. 1 lintu paikallisena (AV,HR). Kevään komein yksittäinen parvi, 500 lintua purjehti NE Lie Pokronlammella 9.6. (MO). Vielä 11.6. muutti Lie Rauhalassa 14 W (MO). Mitä lie miettinyt se sepelhanhi, joka tallaili Lip Kuoringalla eräällä porkkanamaalla keskellä Suomen suvea 9-11.7. Lintu otettiin lopuksi kiinni ja siirrettiin Lip Onkisalmelle hieman normaalimpaan ympäristöön (LK,Kauko Niiranen).

	Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu			Yht.			
	-20	21-25	26-30	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-31		1-5	6-10	11-
Metsähanhi	2	46	119	233	246	180	29	2	15	-	-	-	872
Tundrihanhi	-	1	1	-	24	26	15	-	-	-	-	-	67
Anser sp.	6	31	52	91	403	136	38	-	-	-	-	-	757
Sepelhanhi	-	-	-	-	4	10	-	220	680	1	500	15	1430
Valkoposkih.	-	-	-	-	-	-	-	625	158	-	-	-	783
Ans/Bra	-	2	31	67	165	35	12	304	610	20	11	-	1257
Yhteensä	8	80	203	391	842	387	94	1151	1463	21	511	15	5166

Taulukko 1. Hanhien kevätmuutto Pohjois-Karjalassa 1985.

Joutsenet aloittivat muuttonsa 31.3. jolloin niitä havaittiin kolmessa paikassa. Joe Rantakylä 1 SW (HK,PH,HP ym.), Out Sismjärvi 3 p (H & KL) sekä Lie Siikasuo ääntelyä (N. Jaskanen). Huhtikuun ajan parvikoko pysyi varsin pienenä, joskin tasaisen hiljaista muuttoa havaittiin. Toukokuun alussa tapahtui jonkinlainen rynnistys. Mikään havaintopaikka ei selvästi noussut yli muiden, vaan joutsenia nähtiin kaikkialla ympäri maakuntaa. Esimerkiksi Vär Sääperillä 3.5. 29 sp:tä + 2 laulujoutsenta (HH,ELav,OP,HPä) ja 6.5. yhteensä 12 laulujoutsenta + 4 sp:tä (HH, AK,AL). Toukokuun puolenvälin jälkeen muutto hiljeni selvästi ja viimeiset joutsenet havaittiin 5.6. Out Sismjärvellä, jossa viivytteli vielä 5 laulujoutsenta (ELaa,ML,AP). Kevään suurin lepäilijämäärä löytyi Pol Nisäjärveltä, jossa 12-25.5. oleili 33 laulujoutsenta (HKO, Mika Lätti).

	Huhtikuu			Toukokuu			Yht.
	-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-31	
Laulujoutsen	5	7	16	23	12	24	50
Cygnus sp.	-	-	-	2	-	3	38
Yhteensä	5	7	16	25	12	27	88

Taulukko 2. Joutsenten kevätmuutto Pohjois-Karjalassa 1985.

Laulujoutsen, Suomen kansallislintu. (Valok. O. Ilvonen)

Kurkien muutto ei juuri poikennut edelliskevään vastaavasta. Päämuutto osui samalle ajanjaksolle ja lähes sama oli kevään yhteissummakin, 868 (v. -84 893). Ensimmäinen yksinäinen lintu paineli etelään Pyh Mulossa 17.4. (AP). 21.4. muutti Vär Sääperillä jo 27 kurkea kolmessa parvessa (HH). Kevään parhaana päivänä 22.4. havaittiin kaikkiaan 141 kurkea. Selvästi parhaana paikkana erottui jälleen Vär Sääperi, jossa (HH) ynnäsi 77 pitkäkaulaa/16 parvea. Joe Rantakylässä nähtiin samana päivänä 22/5 parvea (HK,HPä). Toukokuun alkuun saakka muutto pysyi joidenkin kymmenten yksilöiden päiväsummissa, kunnes 1.5. summa lähenteli taas sataa 88 yksilön voimalla. Parhaaksi paikaksi osoittautui jälleen Vär Sääperi, jossa havaittiin kaikkiaan 41 muuttajaa (AP,MK,HKa, ML). Muissa paikoissa määrät olivat yleensä alle kymmenen yksilön. Tämän jälkeen muutto alkoi pikkuhiljaa heiketä ja viimeiset muuttohavainnot tehtiin Lieksassa 6.6. Pokronlammella 3 m ja 7.6. Kaupunginniemessä 6 m (MO).

	Huhtikuu			Toukokuu			Yht.
	-20	21-25	26-31	1-5	6-10	11-15	
Kurki	10	269	217	227	100	3	20
Yhteensä	10	269	217	227	100	3	868

Taulukko 3. Kurkien kevätmuutto Pohjois-Karjalassa 1985.

PÄIVÄPETOLINNUT KEVÄÄLLÄ 1985

Petolomakkeen palautti 6 havainnoitsijaa. Lisäksi saatiin yhteenvedot Juuan ja Lieksan havainnoista.

Petomuuton kokonaiskuva keväällä 1985 oli varsin vaisu. Lähes kaikkien lajien määrät jäivät alle kevään -84 summien.

Ensimmäinen hiirihaukka tavattiin Joe Rantakylässä jo 31.3. (HKa), mutta sen jälkeen oli huhtikuun alkupuoli lähes täysin tyhjä. Vasta 20. päivän jälkeen pääsi muutto vauhtiin. Päämuuttopäivä oli 22.4. pääosan muuttajista ollessa piekanoja; Vär Sääperi 88 Buzzardia (7 hiirihaukkaa/52 piekanaa/29 Buzzardia) (HH ym.), Kes keskusta 81 (3/33/45) (KMa), Joe Rantakylä 60 (7/20/33) (HKa,HPä) ja Rää Haapasalmi 31 (1/30/-) (MH). Seuraavana päivänä muutti vielä Joe Repokalliossa 65 (8/39/18) (AP,ON) ja Rää Haapasalmessa 18 (4/14/-) (MH). Kuun lopulla 28.4. oli piekanoilla Lieksassa pieni ryntäys: Lie Riihivaara ja Siikavaara yhteensä 61 (4/29/28) (KJ,JM,MO). Viimeinen piekana tavattiin Lie Viensuussa 26.5. (AH).

Mehiläishaukat muuttivat tapansa mukaan melko huomaamattomasti. Kuitenkin 18.5. Kit Valkeavaara 7 m (ML ym.) ja 25.5. Kes keskusta 10 m (KM).

Varpushaukkamuuton kulku oli myöskin tavanomainen: ensimmäiset muuttavat huhtikuun alussa, päämuutto 22.4.: Joe Rantakylä 14 m (HKa,HPä), Vär Sääperi 12 m (HH ym.) ja Kes keskusta 3 m + 19 Accipiter sp:tä (KM). 24.4. vielä Joe Rantakylä 16 m (HKa ym.) ja Joe Repokallio 8 m (AP,ON).

	11- -10.4.	21- 20.4.	1- 30.4.	11- 10.5.	11- 20.5.	21.5.-	Yht.
Hiirihaukka	1	15	74	44	-	-	134
Piekana	-	10	281	39	6	2	338
Buzzard	-	4	291	34	1	1	331
Mehiläishaukka	-	-	-	-	8	16	24
Varpushaukka	3	36	129	9	1	-	178
Kanahaukka	1	1	6	-	-	-	8
Accipiter sp.	-	1	22	-	-	-	23
Sinisuohaukka	-	5	31	29	-	-	65
Ruskosuohaukka	-	-	5	3	3	2	13
Circus sp.	-	-	2	-	-	-	2
Kalasääski	-	1	7	16	1	-	25
Ampuhaukka	1	5	9	8	4	-	27
Tuulihaukka	-	2	7	4	-	-	13
Nuolihaukka	-	-	-	2	1	-	3
Falco sp.	-	-	6	7	-	-	13
Isopeto	-	-	4	-	-	-	4
Pikkupeto	-	-	2	-	-	-	2
Peto	-	-	4	12	-	-	16
Yhteensä	6	80	880	207	25	21	1219

Taulukko 1. Petolintumuutto keväällä 1985.

Kanahaukkoja tavattiin muutolla 8 yksinäistä lintua.

Sinisuohaukat aloittivat huhtikuun puolivälissä. "Päämuutto" tapahtui 27.4.-1.5. ilman muita mainittavia keskittyymiä kuin 27.4. Kon Selkie 5/2 m (HKa,AP). Sukupuolten välinen suhde koko keväältä oli totutus- ti koirasvoittoinen: 42 koirasta/24 naarasta.

Ruskosuohaukkahavainnot koskivat kaikki paikallisia lintuja. Ensimmäiset 25.4. Out Sysmäjärvi 2/p (ML).

Ensimmäinen kalasääski nähtiin 17.4. Kes Prikkee (KM). Muuttavia kalasääskiä tavattiin 1-2 päivässä toukokuun puoliväliin asti. Ainoa huippu 1.5. Vär Sääperi 8 m (HKa ym.).

Falcoja tavattiin varsin vähän, esimerkiksi nuolihaukkoja ilmoitettiin vain 3! Kaikki Falco-havainnot koskivat 1-2 lintua kerrallaan.

VAELLUSLINNUT JA OSITTAISMUUTTAJAT KEVÄÄLLÄ 1985

Kevät oli vaelluslintujen osalta normaali lukuunottamatta urpiaisia ja tundraurpiaisia, jotka esiintyivät kevättalvella niin runsaina, että erillinen katsaus on paikallaan. Tällä kertaa havaintojaan ilmoitti 17 havainnoitsijaa.

Lapinpöllö 23.4. Lie Siikajoki 1 p (EL)

Käpytikka Kaksi vaellushavaintoa: 27.4. Kon Selkie 1 N (HKa ym.) ja 28.4. Rää Haapasalmi 1 N (MH).

Pikkutikka Tavallista enemmän havaintoja, joista useimmat koskivat revilireilleen jo asettuneita lintuja. 17.3.-11.5. Joe Höylas 1-2 p (monet), 25.3. Kon keskusta 1 p (MP), 31.3.-30.5. Kon Selkie yhteensä 3 p (HKo), 2.4. Rää Haapasalmi 1 p (MH), 13.4. Kon Jakokoski 1 (MP), 4.5. Pyh Mulo 2 (HKa) ja 11.5. Joe Kissanmäki 1 (HKa).

Palokärki 30.3. Lie Pitkälampi 1 (EL), 19.4. Kon Jakokoski 2 (MP) ja 19.4. Joe Rantakylä 1 (HKa ym.).

Korppi Yksittäisiä vaeltelijoita: 19.3. Lie Kaupunginniemi 1 N (MO), 12.4. Joe Rantakylä 1+2 m (HKa), 13.4. Lie Riihivaara 2 m ja Riikolanpellot 3 m (MO) ja 19.4. Joe Rantakylä 1 NW (HKa ym.).

Närhi Kaksi vaellukseen viittaavaa havaintoa: 13.4. Lie Riihivaara 1 m (MO) ja 27.4. Kit Valkeavaara 2 N (ML ym.).

Talitiainen 27.4. Rää Pötsölahti 1 NW (MH).

Pyrstötiainen Useita yksittäisiä havaintoja: Kon Jakokoski 23.3. 6 p ja 11.5. pikkuparvi (MP), Kon Selkie 29.3.-1.4. 2+2 p sekä 19.4. ja 10.5. 1 p (HKo) ja 24.4. Joe Rantakylä 5 m (HKa).

Pähkinänakkele Ainakin yksi nakkeli selvisi ankaran talven yli: 18.4. Kii Heinävaara 1 p (Risto Lähti).

Tilhi Niukan talviesiintymisen jälkeen melko paljon keväthavaintoja. Maaliskuussa Joensuussa 63/5 parvea sekä Lieksasta 75/5 parvea ja 1-15.4. vastaavasti 125/6 parvea ja 55/5 parvea. Lieksasta ei havaintoja huhtikuun puolenvälin jälkeen. Sen sijaan maakunnan eteläosista kerätyi useita myöhäisiä havaintoja: 17.4. Kon Onttola 5 m (HKo), 23.4.

tuneet Markku Halonen, Kari Koskela ja Asko Halonen.

Havainnointia suoritettiin klo 5.15-12.00 välisenä aikana, jolloin lämpötila vaihteli välillä -5°C - +5°C.

Seuraavana muutamia mielenkiintoisia havaintoja:

9 joutsenta
14 petoa (3 varpushaukkaa, 1 Accipiter sp. ja 10 Buteo sp:tä)
48 m vihervarpusta
60 m urpiaista
9 m Loxiaa
81 m sepelkyyhkyä
1 m hemppo

Toivotaan parempaa onnea keväälle 1986!

AJATTELEMISEN AIHE - MUUTOKSIA PERINTEISIIN

Pohjois-Karjalassa on ollut perinteinen tapa kerätä havaintoja mahdollisimman monesta lajista mahdollisimman moneen katsaukseen mahdollisimman paljon. Koska tällainen systeemi tuottaa melkoisen työtaakan kohtuullisen paljon maastossa retkeileville harrastajille ja vie siten osan ilosta tehdä mukavia havaintoja, yhdistyksen pyrkimyksenä on parantaa tätä asetelmaa. Lähtitulevaisuudessa olisi tarkoitus luopua nykyisenlaisesta arktika-, isolintu- ja petohavaintojen keruusysteemistä ja siirtyä käytäntöön, jonka mukaan niistäkin kerättäisiin vain muuton alkua, päättymistä ja päämuuttoa koskevat havainnot kuten "tavallisistakin" lajeista - tällöin ei jokaista yksinäistä muuttavaa varpushaukkaa, neljän kurjen tai seitsemän hanhen parvea tarvitsisi ilmoittaa vaan ainoastaan paremmat muutot tai muuten mielenkiintoiset havainnot muuton alun ja päättymisen väliltä. Paitsi työtaakan suuri helpottuminen olisi hyötynä myös katsausten laatimisen olennainen helpottuminen ja mielenkiintoisuuden lisääntyminen Siipirikon katsauksissa voitaessa keskittyä mielenkiintoisiin havaintoihin kuivien taulukoiden sijaan. Kunkin ryhmän sisällä voitaisiin toki harvinaisimmista lajeista kerätä kaikki havainnot (esimerkiksi lapasotkasta, tundranhanhesta ja isosirristä).

Koska PKLT:n toiminta perustuu pitkälti Siipirikon ympärille, olisi mielestäni sen sisältöön paneuduttava tarmokkaasti. Siipirikkoa on vaivannut krooninen pakonomaisuus: lehden sisältönä ovat nykyisen havaintojenkeruusysteemin takia työlästekoiset, usein kuivakkaat, pakolliset vuodenaikaikatsaukset eikä juuri muuta. Olisi siis ehdottomasti pyrittävä tekemään edes katsauksista mielenkiintoisia, eihän lehdessä ole muuten mitään luettavaa.

Tilhiä näkyi keväällä hiljaiseen talveen nähden yllättävän paljon (Valok. Juhani Hyttinen)

Joe Rantakylä 15 (ML ym.), 26.4. Kon Selkie 25 p (HKO), 4.5. Pyh Mulo 9 m (HKA), 7.5. Toh Kemie 12 m (AL), 8.5. Kon Pitkäranta 10 m (ML, HKO) ja lopuksi 20.5. Joe Honkaniemi 1 p (ML).

Vihervarpunen Ensimmäiset ilmestyivät Joensuun seudulle huhtikuun alussa ja Lieksaan kuun puolivälin tienoilla. Havainnoista mainittakoon: 16.4. Joe Ukonlahti 23 m (HKO), 15.4. Joe Rantakylä 35 m (HKA), 20.4. Rää Haapasalmi 72 m (MH), 27.4. Rää Pötsönlahti 48 m (MH), 3.5. Joe Hasanniemi 150 p (HKA) sekä Kon Selkiessä 23.5. 23 m ja 24.5. 25 m (HKO).

Punatulkku Kaksi vaellushavaintoa huhtikuulta: 13.4. Lie Riihivaara 70 m (MO) ja 27.4. Rää Pötsönlahti 2 m (MH).

Taviokurna 2.4. Lie Rauhala 1 m (MO)

Käpylinnut Tavanomaista kevätliikehdintää. Ennen huhtikuun puoltaväliä vain yksittäisiä havaintoja, poikkeuksena 30.3. Kon Selkiellä yht. 17 m (HKO ym.). Runsaaimmin käpylintuja näkyi toukokuun jälkipuoliskolla: mm. 12.5. Pol Nisäjärvi 8 m (HKO), 25.5. Nur Mujejärvi 30 m (AL) ja 29.5. Lie Rauhala 15 p (MO). Lie Petroniemessä toukokuussa kaikkiaan 40-50 p (KN), mm. 12.5. 5 isokäpylintua. Kesäkuulta ei havaintoja.

PIKKUJUTTUJA ELI YHTEISMUUTONHAVAINNOINTIPÄIVÄ 27.4.1985

Harri Kontkanen

Edellisvuotinen pohjanoteeraus toistui, nyt tosin vika ei ollut havainnoitsijoissa vaan itse muutossa ja talvisessa säässä.

Vain yksi lomake palautettiin: Rääkylän Pötsönlahteen olivat kokoon-

Toivottavaa olisi, että asiasta vaihdettaisiin ajatuksia monipuolisesti muiden lintuharrastajien kanssa lähtökohtana ajatus paremmasta ja mielenkiintoisemmasta Siipirikosta.

Mauri Leivo

PÖLLÖJEN PESINTÄ POHJOIS-KARJALASSA 1985

Hannu Lehtoranta

Pöllövuosi 1985 oli yksi PKLTY:n historian parhaimmista, ellei jopa paras. Havainnoitsijoiden joukko on vuosien kuluessa vakiintunut noin 40 harrastajan tasolle. Nyt havaintojaan ilmoitti 42 petoilijaa (v. 1984 42).

Seuraavassa nimilistä kiitoksen ansaitsevista havainnoijista (suluisa kunta ja tarkastettujen pönttöjen ja kolojen määrä):

Ahola Pentti (Kii,Pyh 17), Airaksinen Arto (Eno,Ilo,Lie 3), Alanen Markku (Lip), Erola Reijo (Eno 7), Halonen Markku (Rää 10), Holmström Heikki (Ilo,Vär), Jaskanen Kari (Lie), Junttila Irene (Eno 2), Juuan Lintuharrastajat r.y. (Halonen Jari, Kallinen Pentti, Kirjavainen Harri, Kokkonen Henna, Lehtoranta Aila, Hannu, Jouni ja Jukka, Neekonen Juha, Timonen Tapani)(Juu,Nur,Lie,Val,Pol 134), Järvinen Paavo (Kit), Kapanen Matti (Kon), Karttunen Lauri (Lip), Kauhanen Hannu (Eno,Joe, Vär 6), Kinnunen Aki (Nur,Lie), Kinnunen Jukka (Out 5), Kontkanen Harri (Kon,Kii 5), Korhonen Marja (Kii), Komu Risto (Eno), Korhonen Veikko (Val,Nur 30), Koskela Kimmo (Pyh,Kon,Joe,Kii,Eno,Rää 74), Lappi Esko (Lie 13), Martiskainen Kimmo (Kes), Miettinen Jari (Juu), Miettinen Juha (Ilo,Joe,Kii,Tuu,Eno 46), Pusa Jukka, Tuomo ja Veli (Lip,Toh, Kii,Joe 46), Sihvon Markku (Eno 14), Solonen Tapio (Kon), Suomalainen Juha (Kon 21), Tanskanen Ari (Lip 2), Tanskanen Timo (Nur,Val), Timonen Pentti (Nur 2). Näiden lisäksi lomakkeilta löytyi parikymmentä touhussa mukana olleiden nimeä.

Tutkimustehokkuus

Tarkastettujen pönttöjen ja kolojen määrässä tapahtui selvää lisäystä. Määrä oli nyt 441, mikä on yli sata enemmän kuin vuonna 1984 (333). Muissa tarkastuskohteissa tapahtui vähenemistä; telkänpönttöjä 79 (v. -84 267), variksen pesiä noin 10 (27) ja harakan pesiä noin 10 (30). Isoja risupesiiä, joissa ei pesinyt haukkaa, tarkastettiin entinen määrä eli noin 40. Tarkastukset on entiseen tapaan koottu taulukoon 1, jossa on esitetty myös pöllönkuunteluretket.

Tarkastetut pöntöt ja kolot sekä kuunteluretket

	VP	LP	HP	VaP	TP	Yhteensä	Pöllöretket	
Eno	6+0	2+0	24+1	1+0	3	33+1	7/	175/ 91
Ilomantsi	7+1	-	22+0	-	-	29+1	7/	205/ 100
Joensuu	5+0	6+0	2+0	-	-	13+0	-	-
Juuka	20+1	-	64+5	2+7	10	86+13	13/	510/ 210
Kesälahti	1+0	-	-	-	-	1+0	5/	170/ 60
Kiihtelysvaara	12+0	7+0	11+0	-	4	30+0	3/	119/ 41
Kitee	-	-	0+1	-	-	0+1	3/	75/ 25
Kontiolanti	12+0	12+0	16+0	-	2	40+0	2/	23/ 9
Lieksa	2+0	-	11+0	-	-	13+0	9/	323/ 172
Liperi	5+0	17+0	20+0	-	22	42+1	2/	56/ 40
Nurmes	3+1	-	24+4	0+3	11	27+8	14/	484/ 229
Outokumpu	0+1	-	4+0	-	-	4+1	2/	50/ 25
Polvijärvi	-	-	1+0	-	-	1+0	-	-
Pyhäselkä	9+0	36+0	2+0	-	-	47+0	3/	114/ 43
Rääkkylä	2+1	4+0	4+0	2+0	20	12+1	2/	37/ 32
Tohmajärvi	-	1+0	-	-	-	1+0	-	-
Tuupovaara	5+0	-	-	-	-	5+0	-	-
Valtimo	1+6	1+0	7+10	0+5	7	9+21	5/	177/ 92
Värtsilä	-	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	90+11	86+0	208+22	5+15	79	393+48	59/	2518/1219

Taulukko 1. Pohjois-Karjalassa v. 1985 tarkastettujen pönttöjen + luonnon kolojen määrät kunnittain sekä pöllönkuunteluretket. Selitykset: VP = viirupöllö (Pöntöt + luonnonkolot), LP = lehtopöllö, HP = helmipöllö, VaP = varpuspöllö, TP = telkänpönttö (joita ei ole huomioitu yhteensä sarakkeeseen). Pöllöretkien kohdalla luvut vasemmalta oikealle ovat retkien yhteismäärä/yhteispituus/kuuntelukertojen määrä.

Pöllönkuunteluretkissä tapahtui roima lisäys kun kuunteluita tehtiin peräti 2518 km:llä (v. 1984 1044 km). Yhdeksässä kunnassa kuunneltiin yli 100 km. Vähiten tuhlasivat nukkumiseen aikaa Juuan (519 km) ja Nurmeksen (484 km) harrastajat. Yhteensä kuunneltiin 2518 km:llä 1219 kertaa eli keskimäärin joka toisella kilometrillä. Retkien lukumäärä oli 59 (v. 1984 31). Hyvin tutkittujen kuntien määrä lisääntyi entisestä. Etenkin pohjoisten kuntien kohdalla tutkimustehokkuus oli hyvä. Siellä havaintoja kerättiin myös paikallislehtien kirjoituksilla ja touhoksia tuli myös Ylä-Karjalan messujen esittelyosaston avulla. Verrattaessa pönttötarkastuksia ja kuunteluita pöllöjen esiintymisalueisiin voidaan todeta, että pöllöesiintymät tulivat kohtuullisesti kartoitettua Lieksan pohjoisia ja itäisiä erämaaseutuja lukuun ottamatta.

Eteläisessä ja läntisessä Pohjois-Karjalassa oli muutamia puutteellisesti tutkittuja alueita, mutta toisaalta siellä ei tehtyjen havaintojen perusteella ollut pöllöjäkään.

Hyvin ja huonosti tutkitut kunnat erottuvat silmäilemällä hetken taulukkoa 1.

Ravintotilanne

Myyrähuippu näytti siirtyneen edellisvuotisesta Polvijärven, Outokummun ja Juuan eteläisestä alueesta pohjoiseen. Myyriä oli melko runsaasti Juuan pohjoisosissa, Nurmeksessa, Valtimossa ja Pielisen itäpuolella Lieksassa ja Enon, Kontiolahden ja Ilomantsin pohjoisosissa. Juuan perinteinen myyräpyynti jäi kevään tohinassa suorittamatta. Syksyllä -85 tehty pyynti osoitti myyrien määrän kääntyneen laskuun edellisen vuoden syksystä. Muuten ravintotilannearvio perustuu havaintoihin pöllöjen pesinnässä. Lieksalainen metsäammattimies kertoi minulle, että syksyllä 1984 siellä oli heinikköisillä alueilla myyriä aivan kuhisemalla.

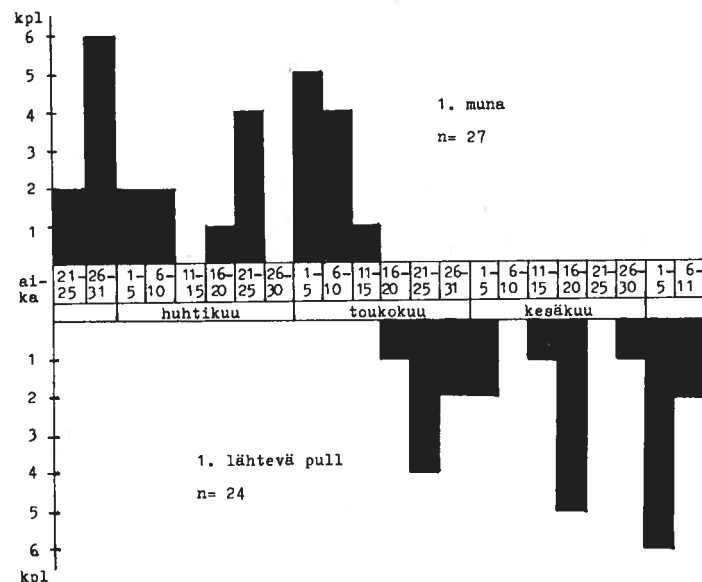
Pesinnästä

"Pöllövuosi 1984 oli ilmeisesti Pohjois-Karjalan osalla huippuvuosi, vaikka pieniä toiveita myyrähuipun jatkumisesta vuoden 1985 puolelle onkin olemassa". Edellä mainitun arvion esitin noin vuosi sitten. Arvio piti mukavasti paikkansa, sillä pohjoisten osien myyrähuippu kesti vuoteen 1985 ja oli sen verran voimakas, että havaintoja karttui ennätyskellisesti. Pöllövuosi 1985 oli helmi- ja lapinpöllön juhlaa. Molemmat lajit tekivät ennätyksen PKLTY:n 13-vuotisessa pöllötutkimuksessa. Kaikkiaan pöllöreviirejä todettiin 515 (v. -84 261), joista pesintä varmistettiin 124 tapauksessa. Reviirien määrä on uusi ennätys, mutta varmojen pesintöjen määrässä jäätin huippuvuodesta 1977 (448/157). Syynä tähän oli sarvipöllön poikueiden vähäisyys, vaikka oltiinkin myyrähuipussa. Peltoja suosiva sarvipöllö ei näköjään pysty tekemään huippulukuja silloin, kun myyrähuippu tulee metsäisille alueille (läänin pohjois- ja itäosat).

Katsaus eri lajien pesintään vuonna 1985

Helmipöllö Puputtajia oli äänessä ennätyskellisesti. Reviirien yhteismäärä oli peräti 405 ja niiltä varmistui 63 pesintää. Entinen reviiriennätys on vuodelta 1977, jolloin määrä oli 232 ja pesintöjä 70. Vuoden 1984 tulos oli 90/31. Helmipöllön esiintyminen painottui selvästi itäisiin ja pohjoisiin alueisiin. Enossa, Ilomantsissa ja Lieksassa oli runsaasti puputtajia, mutta pesintöjä ei kuitenkaan todettu muutamaa enemmän. Pesälöytöjen painopiste sijoittui Juuka-Nurmes-alueelle (ks. kartta). Mainitsemisen arvoinen on Enon, Lieksan ja Ilomantsin rajamailla 17.3. tehty kuunteluretki, jolla kuultiin 69 helmipöllöä ja lisäksi hiiripöllö. Pesimistulosta kuvaavat arvot huononivat hieman edellisestä vuodesta. Munamäärän keskiarvoksi tulee 5.08 (n=34) (v. -84 5.31). Kuoriutuneiden poikasten keskiarvoksi saadaan 4.73 (n=22) (v. -84 5.00) ja rengastuskäisille 3.58 (n=26) (v. -84 4.19). Pesintöjä tuhoutui yllättävän runsaasti; munavaiheessa 13 ja poikasvaiheessa 2. Eniten tuhoutumisia sattui Juuan, Nurmeksien ja Valtimon

alueella. Olettaa sopii, että näillä alueilla ravinto-olosuhteissa tapahtui heikentymistä. Runsaat tuhoutumiset tiputtavat pesintätuloksen aloitettua pesintää (= aloitettu muninta) kohden 2.27:ään (n=41) (v. -84 3.38). Poikasia rengastettiin 113 ja naaraita 19. Naaraita kontrolloitiin 3. Kontrollit olivat hyviä, sillä Kimmo Koskelan Kontiolahden Pyytiväärassa pyydystämä naaras oli rengastettu Kiuruvedellä v. 1976 pesäpoikasena. Kontrollissa syntyi helmarin Suomen ikäennätys. Juha Miettisen Ilomantsissa kontrolloima naaras oli rengastettu Ruotsissa. Pönttöjen asumisprosentti oli 21 % (15 %, jos lasketaan otetaan mukaan lehtopöllön kokoluokka). Laskentatapa on selitetty viime vuoden katsauksessa. Vuonna 1984 luvut olivat 14 % ja 10 %. Pesistä oli telkänpöntöissä 11, kottaraispöntöissä 7, viirupöllön pöntössä 1, lehtopöllön pöntössä 1, hiiripöllön pöntössä 1 ja luonnon kolossa 1. Loput olivat helmipöllön pöntöissä. Pesinnässä oli silmiinpistävää melkoinen ajallinen vaihtelu. Varhaisimmista pesinnoista olivat poikaset jo lähdössä lentoon kun myöhäisemmissä oli munintavaihe menossa. Kuvassa 1 on esitetty pylväikkö pesinnän ajoittumisesta. Ajoittumisen laskennassa olen käyttänyt sekä tarkkoja tietoja että olemassa olevaa tietoutta haudonta- ja pesäpoikasajoista (HELO 1984). Poikasten iänmäärittäminen perustuu siipien mittaamiseen esimerkiksi rengastuksen yhteydessä. Iänmäärittämisen pohjana käytin Pohjoismaiden helmipöllöryhmän jäsentiedotteessa 2/1984 esitettyjä siipimittoja. Mikä sitten aiheutti muninnan ajoittamisen siirtymisen osassa pesinnoista pitkälle toukokuuhun? HELO (1984) on esittänyt, että poikkeukselliset olosuhteet, esimerkiksi saalistusta haittaavat lumiolosuhteet tai aivan pesimäkauden alkuun sattuva myyräkatko ja sen jälkeinen myyräkantojen kasvu loppukevällä, voivat siirtää pesinnän alkua. Huhtikuun lopulla oli hankikelejä ja lumi viipyi pitkään vaikeuttaen saalistusta. Näihin aikoihin sattui monien pesintöjen tuhoutuminen. Vaikeudet ravinnonhankinnassa voi siis olla syynä muninnan ajoittamisen myöhästymiseen.

Kuva 1. Helmipöllön pesinnän ajoittuminen Pohjois-Karjalassa v. 1985 viiden päivän jaksoissa. Aika-akselin yläpuolella muninnan alkaminen (1. muna) ja alapuolella ensimmäisen poikasen lähde pesäkolosta. Tarkkuus ± 5 vrk.

On myös mahdollista, että parantuva myyrätilanne sai helmarit aloittamaan pesinnän vasta myöhästyneenä. Oletettavasti myyrät lisääntyivät Kontiolahden, Enon ja Ilomantsin seuduilla. Näillä alueilla muninnan aloittamisen mediaanipäivä oli 20.4. (n=10) eli myöhäisempi kuin Nurmeks-Valtimo-Lieksa-alueella jossa mediaani oli 10.4. (n=8). Juuassa oli myös useita myöhäisiä pesintöjä ja mediaanipäiväksi tuli 21.4. (n=9).

Kevään aikaisin pesintä todettiin Nurmeksessa, jossa muninta oli aloitettu noin 21.3. ja ensimmäinen poikanen lähti pesästä 19.5.

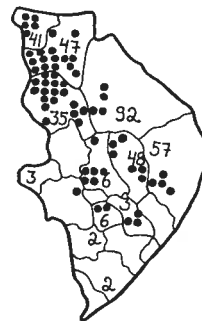
Myöhäisin pesintä oli Juuassa, jossa muninta oli alkanut 13.5. ja ensimmäinen poikanen lähti vasta 11.7.

Lehtopöllö Perinteisillä lehtopöllöalueilla ei myyriä juuri ollut. Tästä syystä pesintöjä kertyi vähän. Reviirejä ilmoitettiin 8 ja niiltä 4 varmaa pesintää (v. -84 16/7). Pesinnät olivat entisillä alueilla Liperissä, Pyhäselässä ja Kontiolahdella. Munamäärän keskiarvoksi muodostui 3.67 (n=3) (v. -84 4.25) ja rengastusikäisiä poikasia pesinnöissä oli keskimäärin 3.00 (n=3) (v. -84 3.71). Yksi 3-munainen pesintä tuhoutui ja niin poikastuotoksi asuttua pesää kohden tulee 2.25 (n=4) (v. -84 3.71). Lehtopöllön poikasia rengastettiin 9 ja naaraita kontrolloitiin 3. Pyhäselän pesinnässä naaras oli sama kuin edellisenä vuonna, mutta Kontiolahden pöntöllä naaras oli vaihtunut. Kontrolloitu naaras oli rengastettu v. -83 Pyhäselässä.

Viirupöllö Viirupöllöllä meni hieman heikosti. Liekö ennätysellisen kova pakkastalvi heikentänyt naaraita. Mielenkiintoista oli se, että hyvällä myyräalueella pohjoisessa ja idässä ei todettu yhtään pesintää.

Reviirejä ilmoitettiin 21 ja niiltä 8 pesintää (v. -84 20/11). Lisäksi oli yksi pelkäksi tapaamiseksi luokiteltu havainto.

Tarkkaavainen viirupöllöemo (vas.) ja vähintään yhtä tarkkaavainen hiiripöllönuorukainen (oik.) (Valok. Kari Koskela ja Hannu Lehtoranta)

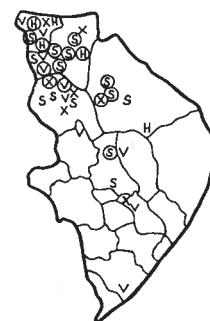
Helmiopöllö

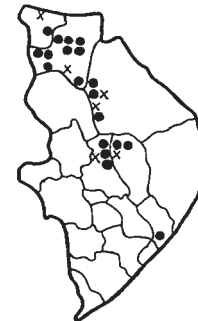
Lehtopöllö

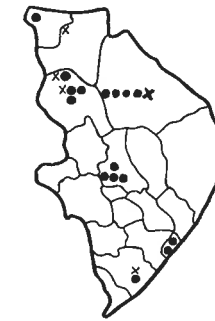
Viirupöllö

Hiiripöllö (H), varpuspöllö (V),

Lapinpöllö

Sarvipöllö

Kartta 1. Eri pöllölajien alueellinen jakautuminen Pohjois-Karjalassa vuonna 1985. Merkkien selitykset: Helmiopöllö: ● = pesät, luvut = reviirien lukumäärä kunnassa. Lehto-, viiru- ja sarvipöllö: ● = pesä, x = reviiri. Hiiri-, varpus- ja suopöllö sekä huuhkaja: ympyröity kirjain = pesä, kirjain = reviiri.

Neljässä pesässä todettiin kaksi, yhdessä kolme ja yhdessä neljä munaa. Munamäärän keskiarvoksi tulee 2.50 (n=6) (v. -84 3.00). Kuoriutuneiden poikasten määrä tarkastettiin neljässä tapauksessa, keskiarvo oli 1.50. Rengastusikäisiksi kehittyi keskimäärin 2.00 poikasta (n=7) (v. -84 2.44). Kaksi pesintää tuhoutui munavaiheessa ja 4-munaisesta pesinnästä ei kuoriutunut yhtään poikasta, vaikka naaras hautoikin sitkeästi. Poikastuotto asuttua pesintää kohden oli 1.55 (n=9) (v. -84 2.00).

Pesistä kuusi oli pöntössä, yksi luonnonkolossa ja yksi risupesässä. Poikasia rengastettiin 14, mutta naaraita ei pyydystetty yhtään.

Hiiripöllö Laji pesi pohjoisissa kunnissa, Nurmeksessa ja Valtimossa. Reviirejä todettiin 4 ja niistä pesintöjä 3. Lisäksi oli kaksi tapaamishavaintoa.

Valtimolla korkeassa haavassa olleesta pesästä kehittyi viisi poikasta, joista yksi saatiin rengastettua Nurmeksella puolelta 9.6. Toisessa haapapötkkelössä kehittyi ainakin neljä poikasta. Nurmeksessa oli aivan toukokuun lopussa maastopoikue, jonka emot hätyyttelivät suunnistuskartan laatijaa. Lieksassa kuultiin soidinta 17.3. Nurmeksessa oli tarjolla viisi matalaa pönttöä, mutta vielä ei hiiripöllö pesinyt niihin. Yhdelle helmipöllölle matala pönttö sentään kelpasi.

Lapinpöllö Vuosi 1985 jäi aikakirjoihin tähän mennessä parhaana lapinpöllövuotena. Reviirejä karttui 25 ja niiltä varmistettiin 19 pesintää. Tapaamishavainnoiksi tulkittuja oli kaksi (v. -84 4/2). Lapinpöllöstä julkaistaan tässä lehdessä erillinen artikkeli, joten tässä esitän vain tiivistetyn version. Pesinnät keskittyivät Nurmekseen, Valtimolle, Lieksaan ja Enon ja Kontiolahden pohjoisosiin - siis melko tarkasti oletetulle myyrähuippualueelle. Erillinen pesintähavainto tuli Tuupovaarasta. Pesintätulosta kuvaavat arvot muodostuivat seuraaviksi. Munamäärän keskiarvo 2.5 (n=6), kuoriutuneita poikasia 2.17 (n=6) ja rengastusikäisiä 2.13 (n=8). Yksi pesintä tuhoutui munavaiheessa ja yksi poikasvaiheessa, joten asuttua pesää kohden poikastuotto oli 1.70. Poikasia rengastettiin 17 ja lisäksi napattiin kiinni yksi naaras.

Huuhkaja Reviirien määrässä päästiin uuteen ennätykseen. Reviirejä oli 7 ja niillä 2 varmaa pesintää (v. -84 5/1). Pesintätulos oli surkea, sillä yhtään lentopoikasta ei kehittynyt. Lieksassa olleessa pesässä oli ollut 1 poikanen, joka kuitenkin menehtyi ennen rengastuskäyä. Juuassa olleelle pesälle oli törmännyt kaksi maallikkoa muna-aikana ja pesä tuli hylätyksi. Äänteleviä lintuja tavattiin Juuasta kaksi, Nurmeksesta, Kiihtelysvaarasta ja Valtimolta yksi. Edeltänyt kova talvi saattoi haitata huuhkajankin pesintää. Ainakin Juuasta löytyi kevättälvellä yksi kuollut yksilö.

Varpuspöllö Varpuspöllön pesinnästä saatu kuva oli entiseen tapaan hajanainen. Reviirejä löydettiin 10 ja niistä varmistettiin 2 pesintää Juuassa ja Nurmeksessa. Molemmat pesintätapaukset todettiin pesäkoloi- ta, joista poikaset olivat juuri lähteneet lentoon, joten pesinnän yksityiskohtia ei tunneta. Ääntelyreviirit todettiin Enosta, Juuasta, Kiihtelysvaarasta, Kiteeltä, Nurmeksesta, Polvijärveltä ja Valtimolta kaksi (v. -84 5/0).

Suopöllö Hyvä myyrävuosi toi Pohjois-Karjalaa pohjoisosiin myös suopöllöjä. Reviirejä todettiin 13 ja pesintöjä niillä 8 sekä 3 tapaamiseksi luokiteltavaa havaintoa (v. -84 14/5). Enemmän suopöllöjä on tavattu vain v. 1980 (18/12). Tämän vuoden pesinnät sijaitsivat Enossa, Lieksassa (2), Nurmeksessa (4) ja Valtimolla. Pesintöjen keskimääräinen munamäärä oli 6.25 ja kuoriutuneiden poikasten määrä 5.00. Rengastusikäisiksi kehittyi kahdessa pesässä 5 ja 6 poikasta. Renkaan sai jalkaansa 11 poikasta ja lisäksi yhden pesän naaras. Pesät sijaitsivat poikkeuksetta muutaman vuoden vanhoilla hakkuuaukoilla. Pesäpaikoista ilmenee myös suopöllön mieltymys rinteesiin. Kaksi pesistä oli hyvin jyrkässä rinteessä.

Sarvipöllö Sarvipöllön osalla huippuvuodeksi jäi vuosi 1984 (106/95), sillä nyt reviirien määrä jäi 20:een ja niillä todettuun 15 pesintään. Pääosa pesinnöistä löydettiin Juuasta (4) ja Kontiolahdelta (4). Varsinaiselta myyrähuippualueelta ei havaintoja paljontaan kertynyt. Vain Valtimolla todettiin poikue ja Nurmeksessa reviiri. Syy tällaiseen ilmiöön hieman ihmetyttää. Yksi selitys on tietoinen se, että tämän vuoden myyrähuippualueella ei ole suuria peltoalueita kuten oli viime vuoden huippualueella (Liperi, Polvijärvi ym.). Selityksestä huolimatta olisin odottanut Nurmekseen ja Lieksaan enemmän sarvipöllöjä. Ehkäpä muuttavat sarvipöllöt löysivät sopivia pesäalueita jo ennen Pohjois-Karjalaa saapumista. Kaksi pesintää todettiin Värtsilässä ja yksi Kiteellä. Varjoista pesinnöistä vain yksi oli pesälöytö, mutta sekin tuhoutui jonkin eläimen ryöstettyä munat. Kaikki muut olivat havaintoja ääntelevistä maastopoikueista. Poikueiden koko niiden pesintöjen osalla, joista määrä saatiin selville, oli 4.33 poikasta (n=3). Poikasrengastus jäi vähäiseksi, sillä vain 3 poikasta kihlattiin.

	Huuhkaja	Hiiripöllö	Varpuspöllö	Lehtopöllö	Lapinpöllö	Viirupöllö	Sarvipöllö	Suopöllö	Helmi- pöllö	Kunta yht.
Eno	-	-	1/0	1/0	3/2	4/1	-	1/1	54/6	64/10
Ilomantsi	-	-	-	-	-	1/1	-	(1)	61/4	62/5 (1)
Joensuu	-	-	-	-	-	1/1	-	-	-	1/1
Juuka	3/1	-	2/1	-	-	1/0	6/4	3/0	53/18	68/24
Kesälahti	-	-	-	-	-	1/1	-	-	-	1/1
Kiihtelysvaara	1/0	-	1/0	-	-	2/1(1)	-	-	5/3	9/4 (1)
Kitee	-	-	1/0	-	-	1/0	2/1	-	2/0	6/1
Kontiolahti	-	-	-	2/1	4/3	1/1	4/4	1/0	13/6	25/15
Lieksa	1/1	1/0	-	-	5/3(2)	-	4/3	2/2(1)	96/4	109/13 (3)
Liperi	-	-	-	2/2	-	2/1	-	-	1/1	5/4
Nurmes	1/0	1/1(1)	2/1	-	10/9	1/0	1/0	5/4	62/15	83/30 (1)
Outokumpu	-	-	-	-	-	1/0	-	-	3/0	4/0
Polvijärvi	-	-	1/0	-	-	-	-	-	2/0	3/0
Pyhäskelä	-	-	-	2/1	-	-	-	-	8/2	10/3
Rääkkylä	-	-	-	-	-	1/1	-	-	2/0	3/1
Tohmajärvi	-	-	-	1/0	-	-	-	-	2/0	1/0
Tuupovaara	-	-	-	-	1/1	-	-	-	-	1/1
Valtimo	1/0	2/2(1)	2/0	-	2/1	4/0	1/1	1/1	45/4	58/9 (1)
Värtsilä	-	-	-	-	-	-	2/2	(1)	-	2/2 (1)
Laji yhteensä	7/2	4/3(2)	10/2	8/4	25/19(2)	21/8(1)	20/15	13/8(3)	405/63	515/124(8)

Taulukko 2. Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa v. 1985. Luvut vasemmalta oikealle ovat havaittujen reviirien yhteismäärä/varmojen pesintöjen määrä. Suluissa pelkiksi tapaamisiksi tulkittujen havaintojen määrä.

Rengastaja	Huuhkaja		Hiiripöllö		Varpuspöllö		Lehtopöllö		Lapinpöllö		Viirupöllö		Sarvipöllö		Suopöllö		Helmi- pöllö	
	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad	pull	ad
Ahola																		
Pentti									1 + 0 + 0									3 + 0 + 1
Kapanen																		
Karti																		
Koskela																		19 + 3 + 1
Kiama							7 + 0 + 2				2 + 0 + 0							
Lehtoranta																		
Hannu			1 + 0 + 0															
Miettinen									14 + 1 + 0					3 + 0 + 0		11 + 1 + 0		59 + 12 + 0
Juha									2 + 0 + 0		12 + 0 + 0							22 + 2 + 1
Pusa																		
Jukka							2 + 0 + 1											
Timonen																		
Pentti																		6 + 0 + 0
Lappi																		
Räkö																		4 + 2 + 0
			1 + 0 + 0				9 + 0 + 3		17 + 1 + 0		14 + 0 + 0		3 + 0 + 0		11 + 1 + 0			113 + 19 + 3

Taulukko 3. Pöllörengastukset Pohjois-Karjalassa vuonna 1985. Luvut vasemmalta oikealle: poikasrengastukset + ♀-rengastukset + ♀-kontrollit.

Lopuksi

Vuosi 1985 oli piristävä huippuvuosi Pohjois-Karjalaa läänin pohjoisosissa. Helmi- ja lapinpöllö esiintyivät ennätyksellisesti. Lisäksi on oletettavaa, että Nurmeksen ja etenkin Lieksan erämaaseudut kätkivät melkoisen määrän em. lajien pesintöjä, jotka eivät tulleet lintuharrastajien tietoon. Pesätappioita ilmeni etenkin helmipöllöllä, mikä saattoi olla merkki myyräkantojen romahtamisesta. Erityisesti pesintöjä tuhoutui munavaiheessa, joten mahdollisena syynä pidän myös myöhäistä kevättä ja huhtikuun lopun kovia hankiaisia. Kova hanki oletettavasti vaikeuttaa koiraan saalistusmahdollisuuksia. Edellisessä katsauksessa esittämäni ennuste vuoden 1985 pesinnöistä osui aivan nappiin. Nyt on ennusteen teko paljon vaikeampaa. Yritän tässä kuitenkin veikkaamalla melko runsaita pesintöjä Kontiolahti-Eno-Ilomantsiin ja kohtuullista nousua eteläisiin ja läntisiin kuntiin. Pohjoiset kunnat lienevät melko tyhjiä.

Tulevat havainnot ovat entistä arvokkaampia, sillä Euroopan lintu-atlas alkaa 1986 ja jatkuu vuoteen 1988. Me pohjoisosien harrastajat voimme vain surkutella sitä, ettei atlasta saatu käyntiin jo 1985. Nyt voi käydä niin, ettei meille ehdi pöllöjen huippuvuotta atlasjakson aikana.

Atlasvuosien aikana pyydän merkitsemään lomakkeille, mikäli havainnot on ilmoitettu muuta kautta atlastietoihin.

Havaintojen ilmoittamiseen ehdottamani tarkennuksia pyydän kertamaan edellisen pöllökatsauksen lopusta.

Kirjoittajan osoite: Koulukatu 5 as 5
83900 Juuka
Puh. 976/72030 (k), 976/20528 (t)

KIRJALLISUUS

- HELO, P. 1984: Yön linnut - kirja Suomen pöllöistä.
- KOSKELA, K. 1978: Pöllöt 1977 Pohjois-Karjalassa. Siipirikko 5: 2-13.
- KOSKELA, K. 1979: Pöllöt 1978 Pohjois-Karjalassa. Siipirikko 6: 15-18.
- LEHTORANTA, H. 1982: Pohjois-Karjalan pöllöt 1979-81. Siipirikko 9: 16-22.
- LEHTORANTA, H. 1983: Pohjois-Karjalan pöllöt 1982. Siipirikko 10: 57-60.
- LEHTORANTA, H. 1984: Pöllöt 1983 Pohjois-Karjalassa. Siipirikko 11: 91-97.
- LEHTORANTA, H. 1985: Pöllöt 1984 Pohjois-Karjalassa. Siipirikko 12: 21-28.
- PUSA, J. ja V. 1981: Pöllöjen pesivät kannat Pohjois-Karjalassa 1973-80. Siipirikko 8: 95-107.

Jälkikirjoitus: Katsauksen puhtaaksikirjoituksen jälkeen saatiin pöllö-havaintoja vielä kahdelta mattimyöhäiseltä, Keijo Nuutinen (Lie) ja Matti Riikonen (Lie). Heidän havaintonsa on lisätty taulukoihin.

SIIPIÄ MITTAAMAAN!

Hannu Lehtoranta

Paitsi tuntemalla poikasten kuoriutumisaikajankohta on niiden ikä mahdollista määrittää myös siiven pituuden perusteella. Näin poikasten kuoriutuminen voidaan ajoittaa jälkeensä ja saada muutakin lisätietoa pesinnästä. Vuoden 1985 pöllöpesinnöistä rengastajat mittasivat siipiä jo sen verran mukavasti, että Pohjois-Karjalan helmipöllön pesinnöistä saatiin uutta mielenkiintoista tietoa.

Haluan tällä kirjoituksella innostaa harrastajia poikasten siipien mittaamiseen. Erityisesti toivon mittauksia pöllöistä ja haukoista, vaikka tarvetta lienee muidenkin lajien kohdalla.

Poikasten iän ja siipimitan välisestä riippuvuudesta on valitettavan vähän julkaistua tietoa. Siksi on arvokasta merkitä muistiin ja ilmoittaa petolintulomakkeilla siipimittoja poikasista, joiden ikä tiedetään tarkasti. Sama koskee myös tapauksia, joissa havainnoija ei tiedä poikasten tarkkaa ikää. Aineiston karttuessa voidaan myöhemmin määrittää ikä ja sitä kautta laskea vaikkapa muninnan aloitusaika. Helmipöllön poikasten siipimitan kehityksestä on ruotsalainen T. Holmberg esittänyt alustavia tuloksia (ks. taulukko).

Hänen havaintojensa mukaan voidaan esitetyillä siipimitoilla päästä kahden vuorokauden tarkkuuteen. Virhelähteinä hän mainitsee kroonisen aliravitsemuksen aiheuttamat häiriöt ja sukupuolten väliset erot. Aliravitsemuksen aiheuttamista kasvuhäiriöistä johtuu, ettei menetelmällä voida tutkia ikäeroja yhden poikueen keskuudessa.

Holmberg olettaa, että noin neliviikkoisilla poikasilla olisi koiraan ja naaraan välinen ero siipimitassa 5 mm:n luokkaa. Tämä aiheuttaa ikämäärityksessä noin yhden vuorokauden eron.

On muistettava että oheisen taulukon luvut perustuvat melko pieneen aineistoon ja ovat siksi alustavia. Omia mittaustuloksia tulee verrat taulukon antamiin arvoihin.

Mittausmenetelmänä voidaan käyttää maksimentelmää, jossa siipi taitetuna asetetaan mittalevyille ja siiven sulkiin luontainen kaarevuus oikaistaan painamalla sulkia mittalevyyn ja oikomalla ne.

Haukoilla soveliaampi menetelmä on minimimenetelmä, jossa siiven luontaista kaarevuutta ei oikaista.

Havaintoja ilmoittaessasi käytä "max" tai "min" merkintää siipimitan yhteydessä, jotta virheitä ei pääse syntymään. Aineiston kartuttamiseksi kehoitan ilmoittamaan siipimitan molemmilla mittausmenetelmillä. Lisätietoja voi kysellä allekirjoittaneelta.

Siipimita (mm)	ikä (vrk)	Siipimita (mm)	ikä (vrk)
17,5-19	5	-86	19
-22	6	-91	20
-25,5	7	-95,5	21
-29	8	-100	22
-33	9	-100,5	23
-38	10	-109	24
-43	11	-113	25
-48,5	12	-117	26
-54	13	-121	27
-60	14	-124,5	28
-65,5	15	-128	29
-71	16	-131,5	30
-76	17	-134,5	31
-81	18		

Taulukko. Helmipöllön poikasten siipimitan kehitys (alustavaa aineistoa) T. Holmbergin keräämän aineiston mukaan.

Kehonrakennusta järeillä painoilla? Ei, vaan pöllömies vuodattamassa hikeä myyränpurijoidensa hyväksi. Kuvassa Kimmo Koskela ja kyseessä sarja alle 100 kg + pönttö. (Valok. Kari Koskela)

MUUTOKSIA ARK-LAJISTOSSA

Mauri Leivo/ARK

Kuluneen talven aikana ARK on silmäillyt tarkastettavien lajiensa listaa siinä määrin kriittisesti, että päätyi sen kovakouraiseen ruotimiseen. Lajilistalta poistettiin peräti 13 lajia. Seuraavassa poistettujen luettelo sekä maininta siitä, mihin katsaukseen kukin laji siirretään:

Merimetso	(isot linnut)	Leveäpyrstökihu (arktika)	ei-ad-
Kaulushaikara	(yölaulajat)		linnut tarkastetaan
Pikkujoutsen	(isot linnut)	Rastaskerttunen	(yölaulajat)
Luhtakana	(Yölaulajat)	Rytikerttunen	(")
Liejukana	(")	Lapinuunilintu,	ei-laulavat (siir-
Isosirri	(arktika)		rettiin talvella
Kuovisirri	(")		ARK-listalta ARK-
Pulmussirri	(")		listalle)(kesä-
Merikihi	("), ei-ad-linnut		havainnot)
	tarkastetaan		

Kulunut kommentti on tässäkin tapauksessa paikallaan: lajin poistaminen rariteeteista ei suinkaan merkitse sitä, että jatkossa sen määrittäminen olisi "lonkalta roiskimista" vaan määrittyskriteerien tulisi olla yhä riittävät.

Kuluvalta vuodelta ARK odottaa entistä huolellisemmin täytettyjä lomakkeita, joista kuultaa oikea henki asiaa kohtaan. Erityisevästyksen ARK haluaa antaa kotkien ilmoittajille: kyseessä on vaikeasti määri-

Innokkaiden ARK-lomakkeiden täyttäjien pettymykseksi merimetsöistä (vas ylh.) ja keväisistä isosirreistä (vas. alh.) ei enää tarvitse "kyhätä kuponkia", mutta onneksi sentään vielä turkinkyyhkyistä (oik.). (Valok. Juhani Hyttinen)

tettava lajiryhmä, jossa määrittäminen perustuu usein muotoon ja yksityiskohtaiseen värituntomerkkien tarkasteluun, ja jossa lajinsisäinen vaihtelu on suurta iän ja höyhenpuvun kuluneisuuden mukaan. Näin ollen jokaiselle lienee selvä, että kolmen rivin kuvaus kotkasta kuin kotkasta on taatusti puutteellinen. Irtautukoon jokainen myös siitä ah- taasta määrittämisestä, joka ei tunne kuin maa- ja merikotkan, sil- lä Karjalamme kunnaitten ylle ilmaantuu (onneksi) tuon tuostakin joku harvinaisempi Aquila-kotka, joiden mahdollisuuden ainakin ARK ottaa huomioon tarkastellessaan kotkalomakkeita. Joten, tarkkuutta ja perus- teellisyyttä kotkien määrittämiseen ja ilmoittamiseen.

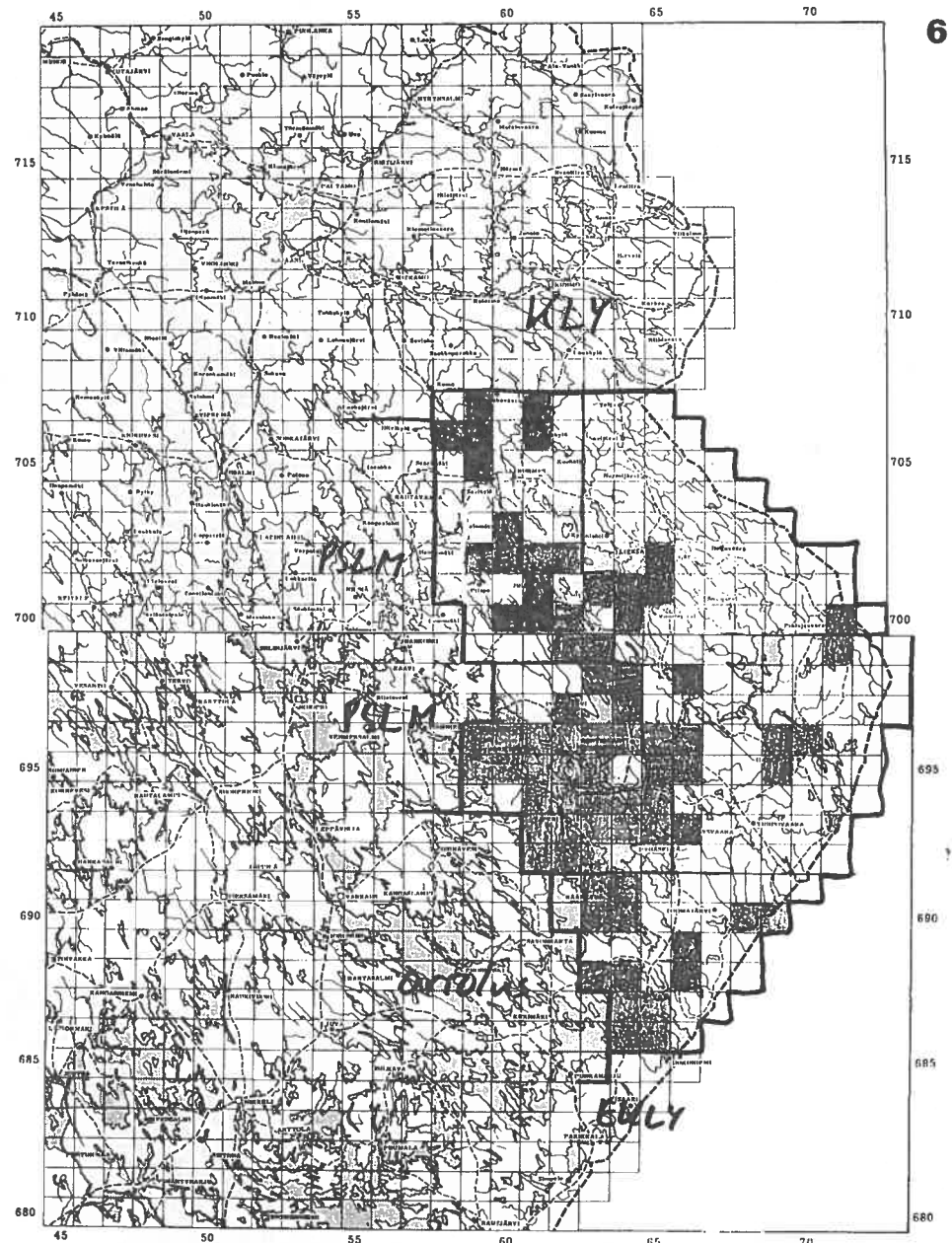
ARK haluaa ilmoittaa myös julkisesti kantansa pikkusieppolauluhavain- toihin: koska erehdyttävästi pikkusieppomaisesti laulavia pajulintuja on todettu, samoin kuin ainakin kerran kirjosieppo, katsoo ARK, ettei laulu ole vuorevarma määrittäisperuste pikkusiepon määrittämiseksi. Havainnon varmistamiseksi tulisikin hakea lintu näköksälle. Lopuksi vielä vuoden 1986 alusta voimaanastunut ARK-lajilista:

Jääkuikka	Iso/grönlanninlokki
Jää/amerikanjääkuikka	Pikkukajava
Pikku-uikku	Mustatiira
Harmaahaikara	Räyskä
Kattohaikara	Lapintiira
Mustahaikara	Pikkutiira
Harmaasorsa	Ruokki
Allihaahka	Etelänkiisla
Haahka	Riskilä
Kyhmyhaahka	Turturikyihky
Ristisorsa	Turkinkyihky
Merihanhi	Tunturipöllö
Kiljuhanhi	Kuningaskalastaja
Kanadanhanhi	Sininärhi
Kyhmyjoutsen	Harjalintu
Maakotka	Valkoselkätikka
Kilju/pikkukiljukotka	Kangaskiuru
Haarahaukka	Tunturikiuru
Merkikotka	Sepelrastas
Aro/niittysuohaukka	Mustaleppälintu
Muuttohaukka	Kirjokerttu
Kiiruna	Kirjosieppolintu (vain rengastetut, muut RK:lle)
Viiriäinen	Hippiäisuonilintu (vain rengastetut, muut RK:lle)
Keräkurmitsa	Pikkusieppo
Heinäkurppa	Iso/nummikirvinen
Mustapyrstökuiiri	Luotokirvinen
Rantakurvi	Vuorihemppo
Merisirri	Keltahemppo
	Pikkusirkku

Uutta jatkossa on myös se, että RK:n alaisista lajeista tehdyt lomak- keet käsitellään ensin alustavasti ARK:ssa eli kaikki rariteettilo- makkeet tulisi lähettää ARK:lle.

ATLASRUUTUJEN VARAUSTILANNE

Oheinen kartta esittää tämänhetkisen (19.3.1986) varattujen atlas- ruutujen (tummennetut ruudut) tilanteen. Kuten kartasta näkyy, noin puolet alueemme ruuduista on varattu. Jos huomaat omalla retkeily- alueellasi tyhjän ruudun ota yhteys viime numerossa olleisiin atlas- vastaaviin ja varaa ruutu itsellesi. Ongelmallisia lienevät tälläkin kertaa itäisimmän osan rajaseudut, joille toivotaankin varta vasten suunniteltuja atlasretkiä.

SIIPIRIKKO 1/86

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.